

ВІДГУК

Офіційного опонента
на дисертаційне дослідження
Павелко Анни Віталіївни

на тему «Психологічні особливості запобігання та
подолання подружжям кризи емоційної байдужості»
подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності
053 – Психологія у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Актуальність теми дисертації.

Дисертаційне дослідження Павелко Анни Віталіївни присвячене актуальній проблемі сучасної психології сім'ї – запобігання та подолання кризи емоційної байдужості у подружніх взаєминах. Актуальність теми зумовлена зростанням психоемоційного навантаження на особистість, трансформацією сімейних відносин, зміною рольових очікувань подружжя та необхідністю збереження психологічного благополуччя сім'ї в умовах сучасних суспільних викликів.

У сучасній психологічній науці значна увага приділяється дослідженню подружніх конфліктів, сімейної адаптації та кризових явищ, однак проблема емоційної байдужості як специфічної форми подружньої дезадаптації залишається недостатньо розробленою. У зв'язку з цим важливого значення набуває вивчення психологічних чинників виникнення емоційного відчуження між партнерами, визначення його структурних характеристик та розроблення ефективних засобів профілактики і подолання.

Наукова цінність роботи полягає у комплексному підході до дослідження кризи емоційної байдужості, який поєднує теоретичний аналіз проблеми, емпіричне вивчення її психологічних проявів та обґрунтування практичних шляхів психологічної допомоги подружжю. Отримані результати мають вагоме значення для розвитку психології сім'ї та можуть бути використані у практиці психологічного консультування й психотерапії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до напрямів досліджень наукової школи кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету «Психологічні засади підготовки молоді до сімейного життя» (науковий керівник – Євген ПОТАПЧУК) та у межах науково-дослідних робіт Хмельницького національного університету: «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (шифр 0119U103663), «Психолого-педагогічні засади професійно-особистісного розвитку фахівців в умовах трансформації суспільства» (ДР 0125U003711) Тему дисертаційної роботи уточнено і затверджено вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 9 від 30.12.2025 р). Дисертація виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідницької роботи кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету з теми «Психологічні особливості запобігання та подолання подружжя кризи емоційної байдужості».

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації.

Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені у дисертаційному дослідженні, є достатньо обґрунтованими та достовірними. Це забезпечується логічною побудовою дослідження, відповідністю обраної методології поставленій меті та завданням, використанням сучасного психодіагностичного інструментарію, а також коректним застосуванням методів математико-статистичної обробки даних.

Теоретичну основу роботи становлять сучасні вітчизняні та зарубіжні наукові джерела з проблем психології сім'ї, подружніх криз та міжособистісної взаємодії. Отримані емпіричні результати належним чином систематизовані та інтерпретовані, а сформульовані висновки логічно випливають із проведеного дослідження. Практичні рекомендації та авторська програма психологічного супроводу безпосередньо ґрунтуються на

результатах теоретичного та емпіричного аналізу, що підтверджує їх наукову й прикладну цінність.

Структура і зміст дисертаційної роботи та її відповідність

встановленим вимогам.

Дисертаційна робота представлена необхідними структурними елементами: вступ, три логічно побудовані розділи основної частини, висновки, список використаних джерел і додатки. Структурні частини дисертаційної роботи внутрішньо пов'язані між собою і становлять органічну єдність.

Перший розділ дисертації присвячений теоретичному аналізу проблеми кризи емоційної байдужості у подружніх взаєминах. Авторкою узагальнено сучасні наукові підходи до вивчення подружніх криз, визначено психологічний зміст феномену емоційної байдужості та проаналізовано чинники його виникнення. Значну увагу приділено ролі психологічних захистів, особливостям прив'язаності та внутрішньоособистісним механізмам формування емоційного відчуження. Проведений теоретичний аналіз характеризується системністю та достатнім рівнем наукового узагальнення.

У другому розділі представлено результати емпіричного дослідження особливостей кризи емоційної байдужості у шлюбних партнерів. Авторкою обґрунтовано критерії та показники її діагностики, охарактеризовано вибірку та процедуру дослідження, здійснено аналіз отриманих результатів. Науковий інтерес становить використання методу Делфі для операціоналізації феномену емоційної байдужості та визначення системи діагностичних критеріїв. Результати дослідження дозволили встановити особливості емоційної взаємодії подружжя, виявити роль психологічних захистів у розвитку емоційного відчуження та підтвердити багатofакторний характер досліджуваного феномену.

Третій розділ має практичну спрямованість і присвячений розробленню та апробації програми психологічного супроводу подружжя щодо запобігання та подолання кризи емоційної байдужості. Авторкою

обґрунтовано змістові та організаційні засади програми, представлено результати оцінювання її ефективності та сформульовано практичні рекомендації щодо розвитку особистісних ресурсів, емоційної компетентності та конструктивної подружньої взаємодії.

Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у комплексному теоретичному та емпіричному вивченні кризи емоційної байдужості у подружніх взаєминах як самостійного психологічного феномену.

У роботі теоретично обґрунтовано та емпірично верифіковано структурно-функціональні характеристики кризи емоційної байдужості, визначено її основні компоненти, критерії та показники діагностики. Встановлено взаємозв'язки між проявами емоційної байдужості та особливостями особистісного функціонування подружніх партнерів, зокрема показниками екзистенційної наповненості особистості. Науковий інтерес становить обґрунтування ролі психологічних захисних механізмів у формуванні та підтриманні кризи емоційної байдужості, що дозволило поглибити розуміння психологічної природи зазначеного феномену.

Практично значущим результатом дослідження є розроблення та апробація авторської програми психологічного супроводу, спрямованої на запобігання та подолання кризи емоційної байдужості у подружжі, а також визначення гендерних особливостей її перебігу.

Повнота відображення наукових положень дисертаційної роботи в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 6 наукових працях, із них: 4 наукові статті (1 – у співавторстві) – у фахових виданнях України в галузі психології; 2 публікації – у матеріалах наукових конференцій. Обсяг публікацій, їх науковий рівень та відповідність змісту дисертації дозволяють зробити висновок про належне представлення результатів дослідження в просторі наукових досліджень, що підтверджує

високий рівень апробації положень роботи, їх публічність і відповідність вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності.

Аналіз тексту дисертаційної роботи Павелко А.В., а також опублікованих за темою дослідження наукових праць, свідчить про дотримання автором принципів академічної доброчесності. Дисертація не містить ознак плагіату чи інших форм порушення етичних норм наукової діяльності. У роботі належним чином оформлено посилання на використані джерела при запозиченні ідей, тверджень, наукових підходів та фактологічних матеріалів. Використання літературних джерел, аналітичної інформації, законодавчої бази та статистичних даних здійснено з дотриманням вимог чинного законодавства України про авторське право і суміжні права. У тих випадках, коли результати дослідження були опубліковані у співавторстві, у тексті дисертації застосовано лише ті положення, які є безпосереднім результатом особистої наукової праці здобувача, що підтверджується відповідними розмежуваннями авторського вкладу. Таким чином, дисертаційна робота Павелко А.В., повністю відповідає вимогам академічної доброчесності та етичним стандартам проведення наукових досліджень.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи Павелко Анни Віталіївни, її теоретичну та практичну значущість, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та положення дискусійного характеру.

1. У дисертації кризу емоційної байдужості обґрунтовано як самостійний психологічний феномен подружніх взаємин. Водночас потребує подальшого теоретичного уточнення питання її співвідношення з іншими формами подружньої дезадаптації, зокрема емоційним вигоранням, відчуженням та кризовими станами сімейної системи.

2. Значний науковий інтерес становить запропонована авторкою інтерпретація емоційної байдужості як форми психологічного захисту. Разом із тим механізми переходу від адаптивних форм психологічного самозбереження до стійких проявів емоційного дистанціювання могли б бути висвітлені більш детально.

3. У роботі переконливо представлено роль особистісних чинників у розвитку кризи емоційної байдужості. Водночас вплив сучасних соціокультурних умов, зокрема цифровізації міжособистісної взаємодії, трансформації сімейних ролей та наслідків тривалого соціального стресу, потребує подальшого наукового осмислення.

4. Перспективним напрямом подальших досліджень видається поглиблене вивчення впливу раннього досвіду прив'язаності та сімейних сценаріїв на формування моделей емоційної взаємодії у шлюбі, що дозволило б ширше розкрити психологічні механізми виникнення та подолання емоційної байдужості.

Висловлені зауваження та дискусійні положення не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, а можуть розглядатися як напрями подальшого розвитку порушеної наукової проблематики.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Павелко Анни Віталіївни на тему «Психологічні особливості запобігання та подолання подружжя кризи емоційної байдужості» є завершеним науковим дослідженням, яке вирізняється актуальністю, високим рівнем теоретико-методологічного обґрунтування та прикладною спрямованістю. Проведений аналіз змісту, структури, наукової новизни, ступеня обґрунтованості результатів, а також відповідності оформлення дисертації засвідчує, що робота відповідає вимогам до дисертаційних досліджень Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23

березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її авторка Павелко Анна Віталіївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 «Психологія».

Опонент:

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти
Університету Григорія Сковороди
в Переяславі

ПІДПИС Георгій КАЛМИКОВ
Засвідчую:
Нач. ВК *Г. Калмиков*